

TIL O‘QITISHDAGI SAMARALI USULLAR VA ULARNING NATIJALARI

Uzoqboyeva Mahliyo Tatliboy qizi

Samarqand Davlat Chet tillar instituti talabasi

Gmail: uzoqboyevamahliyo10@gmail.com

Ilmiy rahbar: **Zubaydova Nilufar Nematullayevna**

Annotatsiya: Ushbu maqolada til o‘qitishdagi samarali usullar va ularning ta’lim natijalariga ta’siri haqida ma’lumot beriladi. Scaffolding, modeling, vazifaga asoslangan ta’lim (TBL), interaktiv mashg‘ulotlar va texnologiyadan foydalanish kabi zamonaviy usullarni o‘z ichiga olgan maqola til o‘rgatish jarayonida talabalarning ishtirokini oshirish va o‘z-o‘zidan o‘rganish ko‘nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan. Muallif, til o‘qituvchilari uchun samarali bo‘lgan asosiy yondashuvlarni va ularning ta’lim sifatini oshirishda qanday rol o‘ynashini yoritadi. Bu maqola til o‘qitish jarayonini yanada samarali qilishga oid tavsiyalarni ham o‘z ichiga oladi.

Kalit so‘zlar: Til o‘rgatish, usullar, scaffolding, modeling, interaktiv mashg‘ulotlar, TBL, texnologiya, o‘quv jarayoni, natija, motivatsiya, refleksiya, feedback, ko‘nikmalar, mustaqillik, amaliyot, innovatsiya, pedagogika.

KIRISH

Hozirgi kunda chet tilini o‘rganishga bo‘lgan talab ortib bormoqda va bu til o‘qituvchilari uchun yangi mas’uliyatlarni yuklamoqda. Til o‘qitish jarayoni nafaqat til qoidalarini o‘rgatishdan iborat bo‘lib, balki amaliy ko‘nikmalarni rivojlantirishga ham qaratilgan bo‘lishi kerak. Talabalar tilni faqat sinf sharoitida o‘rganish bilan cheklanib qolmasdan, ularni hayotiy vaziyatlarda ham samarali qo‘llay olishlari muhimdir. Shu sababli, til o‘qituvchilarining o‘quvchilarni jarayonning faol ishtirokchisiga aylantirish, ularning tilda erkin foydalanish ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam beradigan samarali usullardan foydalanishlari zarur. Ushbu maqolada til o‘qitishda keng qo‘llaniladigan eng samarali usullar, ularning ta’sirli natijalari va talabalarning bilim olish jarayoniga ijobiy ta’siri yoritiladi.

Asosiy qism

Til o‘qitishda samarali natijalarga erishish uchun o‘qituvchilar turli xil yondashuvlardan foydalanadilar. Ushbu maqolada asosiy samarali yondashuvlardan biri sifatida scaffolding, ya’ni ko‘maklashish usuli keltiriladi. Ko‘maklashish usulida o‘qituvchi dastlab talabalarga kerakli ko‘makni ko‘rsatadi va talaba mustaqil bo‘lish

darajasiga yetgan sari yordamni kamaytiradi. Bu usul talabalarning murakkab materiallarga nisbatan ishonchini oshiradi va ularni mustaqil ishlashga undaydi. Masalan, o'qituvchi yangi mavzuni o'rgatayotganda dastlab asosiy atamalar va tushunchalarni tushuntiradi, keyin esa talabalarni mustaqil fikrlash va tahlil qilishga undaydi. Ushbu yondashuv talabalarda o'z-o'zini boshqarish va o'qishga nisbatan ijobiy munosabatni rivojlantiradi.

Modeling ham muhim usullardan biri hisoblanadi, bunda o'qituvchi talabalar uchun tilni qanday qo'llash kerakligini namoyish etadi. Bu usulda o'qituvchi, masalan, og'zaki muloqot darsida dialogni qanday olib borishni ko'rsatib, talabalarni o'rganayotgan tilning talaffuz va intonatsiya kabi nozik jihatlari bilan tanishtiradi. Talabalar o'qituvchining misollariga qarab, o'rganayotgan tilni to'g'ri qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Modeling talabalarga tilni madaniy kontekstda tushunish va foydalanish imkoniyatini beradi, bu esa ularning umumiy til bilimlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Vazifaga asoslangan ta'lim (TBL) usuli o'quvchilarga haqiqiy hayotiy vaziyatlarda tilni qo'llash imkonini beradi. TBL usuli yordamida o'qituvchi o'quvchilarga muayyan vazifalarni bajarishni topshiradi va bu vazifalar o'quvchilarga tilni maqsadli tarzda qo'llash imkonini beradi. Masalan, biznes ingliz tili darsida o'qituvchi o'quvchilarga mahsulot marketing kampaniyasini ishlab chiqish vazifasini topshirishi mumkin. Ushbu topshiriqni bajarayotganda o'quvchilar tilni to'g'ri qo'llash va atamalarni o'rganish imkoniyatiga ega bo'ladilar. TBL usuli o'quvchilarning ishtirokini kuchaytiradi va ularda tilni amalda qo'llash ko'nikmasini rivojlantiradi.

Interaktiv mashg'ulotlar til o'qitish jarayonida muhim o'rin tutadi. Tilni o'rganish ijtimoiy jarayon bo'lganligi sababli, interaktiv mashg'ulotlar talabalarni muloqot qilish va fikr almashish imkoniyatini beradi. Masalan, rol o'ynash, guruhli muhokama va bahslar o'quvchilarga tilni jonli muhitda mashq qilish imkonini beradi. Bunday mashg'ulotlar talabalar tilni o'rganishda ishonch hosil qilishlari uchun muhimdir. Masalan, ingliz tilini o'rganayotgan talabalar uchun ish intervyusini o'tkazish mashg'uloti o'tkazilishi mumkin, bunda talabalar intervyuda qatnashuvchilarning har xil rollarini bajarishlari kerak bo'ladi.

Texnologiya bugungi kunda til o'qitishda keng qo'llanilmoqda. Raqamli vositalar yordamida o'qituvchilar multimediyadan foydalanib, darslarni yanada qiziqarli qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Masalan, til o'rgatish uchun mo'ljallangan dasturlar yordamida talabalar mustaqil ravishda lug'at boyligini oshirishlari yoki qiyin bo'lgan talaffuzlarni o'rganishlari mumkin. Texnologiya yordamida o'quvchilar o'z

bilimlarini mustaqil ravishda mustahkamlashlari va o'z-o'zini baholash ko'nikmalarini rivojlantirishlari mumkin.

Differensiyalangan ta'lim esa sinfdagi barcha talabalarning ehtiyojlariga moslashish imkoniyatini beradi. Ushbu yondashuv o'qituvchidan o'quvchilarning qobiliyat darajasiga mos ravishda darsliklarni moslashtirishni talab qiladi. Shu tariqa, boshlang'ich darajadagi talabalarga oddiyroq mashqlar berilishi, yuqori darajadagi talabalarga esa qiyinroq vazifalar topshirilishi mumkin. Bu usul o'quvchilar o'z darajalariga mos tarzda rivojlanish imkoniyatiga ega bo'lishlariga yordam beradi.

XULOSA

Til o'qitish jarayonida zamonaviy va samarali yondashuvlar o'quvchilarning bilim olish jarayoniga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ushbu maqolada keltirilgan yondashuvlar orqali til o'qituvchilar o'quvchilarni til bilan amaliy aloqada bo'lishga undaydilar va ularning o'z-o'zini o'rganish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradilar. O'quvchilar o'rganish jarayonida faollik ko'rsatishlari va o'z-o'zini baholash orqali o'z bilim darajalarini oshirishlari mumkin. Kelgusida til o'qitishda interaktiv va innovatsion yondashuvlarni yanada kengroq qo'llash lozim, chunki ular o'quvchilar uchun yanada qiziqarli va samarali bo'lishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Brown H.D., Principles of Language Learning and Teaching, Pearson Education, 2007, 416 bet.
2. Richards J.C., Approaches and Methods in Language Teaching, Cambridge University Press, 2014, 410 bet.
3. Ur P., A Course in Language Teaching: Practice and Theory, Cambridge University Press, 2012, 389 bet.
4. Nunan D., Task-Based Language Teaching, Cambridge University Press, 2004, 284 bet.
5. Harmer J., The Practice of English Language Teaching, Longman, 2007, 448 bet.
6. N.N.Zubaydova(2019). The importance of teaching vocabulary. International conference Bridge to science: Research works.
7. U. M Azamatovna THE HISTORY OF THE DEVELOPMENT OF THE TERMS OF LITERARY STUDIES OF THE TURKIC PEOPLES
8. D Nu'monova, U Qo'Ziyev Badiiy matnni lingvostatistik tomondan tahlil qilish Oriental Art and Culture, 119-121, 2020
9. N Dedamirzayeva, U Kuziyev Teaching English to young learners through games Oriental Art and Culture, 86-88, 2020.

10. U M Azamatovna Comparative-typological analysis of the terms of folk art International Journal on Integrated Education 3 (12), 155-157, 2020.
11. R S Sharipovna. Peculiarities Of Teaching English In Secondary Schools In Uzbekistan International Journal of Innovations in Engineering Research and Technology, 1-5,
12. K Khashimova, U Kuziev PARTICIPATION OF LANGUAGES OF OTHER SYSTEMS IN THE FORMATION OF THE UZBEK LITERARY LANGUAGE Збірник наукових праць ЛОГОС, 22-25, 2020
13. U Qo'ziyev TILDA SOFLIK MASALASI TA'LIMDA TURKIY XALQLAR MILLIY MENTALITETINI MUSTAHKAMLASHNING DOLZARB ..., 2022.
14. G. U Rustamova LINGVISTIK PRAGMATIKANING BIRLIKLARI. Филологические науки 11, 0.
15. U M Azamatovna HISTORY OF DEVELOPMENT OF UZBEK AND KYRGYZ LITERARY TERMS E-Conference Globe, 67-69, 2021